

Жовковська Т. Методика оцінювання впливу інновацій на конкурентоспроможність промислового виробництва [Електронний ресурс] / Т. Жовковська // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2012. — Вип. 1 (6). — С. 210-216. — Режим доступу до журн. : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12zttkpv.pdf>.

УДК 658:338.439.62

JEL Classification: L16, L52

Тетяна Жовковська

Чортківський інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ІННОВАЦІЙ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Анотація. Запропоновано нові класифікаційні критерії і систематизовано підходи оцінювання конкурентноздатності товарів та отримання адаптативної оцінки інновацій з метою формування базових управлінських рішень підприємства щодо впровадження інноваційного продукту.

Ключові слова: інновації, конкурентоспроможність продукції, конкурентні переваги, інноваційність продукту, управлінські рішення.

Татьяна Жовковская

МЕТОДИКА ОЦЕНКИ ВЛИЯНИЯ ИННОВАЦИЙ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА

Аннотация. Предложено новые методы классификации и систематизации оценивания конкурентоспособности продукции для формирования базовых управленческих решений относительно внедрения инновационного продукта.

Ключевые слова: инновации, конкурентоспособность продукции, конкурентные преимущества, инновационность продукта, управленческие решения.

Tetyana Zhovkovska

METHOD OF THE INNOVATION INFLUENCE EVALUATION ON THE COMPETITIVENESS OF THE INDUSTRIAL PRODUCTION

Abstract. New classifications criteria are suggested; new approaches of the competitiveness' estimation of goods are systemized and gaining of the innovation adaptive mark with the aim of basic managerial decisions of the enterprise formation gaining as to the new good implementation.

Keywords: innovations, goods competitiveness, competitive advantages, the good's innovation, managerial decisions.

Актуальність проблеми. Проблема оцінювання конкурентоспроможності продукції є надзвичайно важливою та актуальною як в економічній науці так і в бізнес-практиці. Глобалізація ринків, підвищення стандартів якості продукції, розвиток міжнародної торгівлі

Zhovkovska, T. (2012). Method of the innovation influence evaluation on the competitiveness of the industrial production [Metodyka otsynuvannya vplyvu innovatsiy na konkurentospromozhnist' promyslovoho vyrobnytstva]. *Sotsial'no-ekonomichni problemy i derzhava - Socio-Economic Problems and the State* [online]. 6 (1), p.210-216. [Accessed May 2012]. Available from: <<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12zttkpv.pdf>>.

приводять до підвищення конкуренції в усіх галузях виробничо-господарської діяльності. Інноваційний розвиток є закономірним для сучасної економічної системи – як світової так і української. Економічна природа інноваційної діяльності в першу чергу полягає в тому, що інновація є фактором економічного зростання, способом і стимулом розвитку підприємництва. В умовах глобалізації ринків і загострення конкурентної боротьби з урахуванням нових її проявів інноваційний тип поведінки підприємств стає основним засобом їх виживання і успішного функціонування. Виходячи із оцінки об'єктивного стану підприємницької виробничої діяльності, вітчизняна економіка потребує інноваційних перетворень, так як шлях до збільшення прибутку у довгостроковому періоді в певній мірі є вичерпаним.

Аналіз останніх наукових досліджень. Концептуальним засадам інноваційного розвитку, питанням досліджень зв'язку інновацій та підприємницької діяльності, механізмам та чинникам активізації інновацій приділено значну увагу в працях таких науковців, як: О. Алімова, Н. Гончарова, С. Ілляшенка, Д. Черваньова, А. Гальчинського, В. Геєця, А. Мокія, М. Долішнього, Л. Федулової, Б. Данилишина, Ю. Шипуліна, Б. Каліцького та інших вітчизняних дослідників. Проте багато аспектів впливу інновацій на розвиток промислового виробництва: становлення техніко-технологічних засобів, соціально-організаційних умов, випередженням зростання попиту на інновації без врахування тиску конкурентного середовища тощо потребують предметного вивчення. Аналіз інноваційного забезпечення управління конкурентоспроможністю констатує те, що державна інноваційна політика в Україні та її окремі механізми характеризуються неузгодженістю, обмеженістю, неадекватністю перспективам світового розвитку і, як наслідок, відсутністю системності та керованості держави на підприємств. Тому метою дослідження є як теоретичне обґрунтування впливу процесів впровадження і використання інновацій так і використання механізмів їх впливу на конкурентоспроможність виробництва.

Виклад основного матеріалу. Проблема адаптаційних процесів у сфері інноваційних впроваджень є актуальною оскільки зовнішнє середовище підприємств постійно змінюється і ці зміни виникають як у конкретному оточенні підприємства, так і в зміні законодавчо-нормативної бази, великим ступенем невизначеності та впливу зовнішнього середовища. У Концепції загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України на період до 2017 року зазначено те, що структурно-інноваційне вдосконалення виробництва стає визначальним чинником розвитку та підвищення конкурентоспроможності. Ключовими елементами такої системи мають стати державна підтримка структурних пріоритетів, створення нових умов конкуренції, захист прав власності, активізація людського капіталу, проведення системи стандартизації, запровадження міжнародних та Європейських стандартів. Аналіз показників функціонування і розвитку промислових підприємств України вказує на низьку інтенсивність інноваційних процесів, скорочення масштабів впровадження інновацій у промисловості (за 2010 р. лише 10,7% вітчизняних промислових підприємств впроваджували інновації) [1].

З усього різноманіття інновацій позитивна динаміка досягається лише у випадках впровадження нових технологій, так як впровадження нових технологічних процесів, за визнанням відомих світових компаній, дає найбільш стійкі довгострокові конкурентні переваги. Активне стимулювання інноваційної діяльності підприємств відповідною фінансово-кредитною політикою, підтримка впровадження інновацій у найбільш перспективних сферах діяльності сприятиме позитивним зрушенням у розвитку інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності національної економіки загалом.

Підприємство, яке робить опору на інновації, змушене як удосконалювати виробничу базу (матеріально-технічне забезпечення, структуру збутової мережі, систему руху товарів) так і перебудовувати організаційну структуру управління для пошуків стратегічних шляхів зростання конкурентоспроможності. На цій основі розширюються адаптаційні можливості підприємства до динаміки середовища ринку. Кожна успішно реалізована інновація розширює можливості підприємства-інноватора в аспектах меж можливостей, меж

діяльності чи меж розвитку. Вибір (розробка) інноваційного розвитку повинна співставлятись як внутрішнім так і зовнішнім, що генеруються ринком (ринковим можливостям та загрозам) із врахуванням темпів розвитку науково-технічного прогресу і спричинених цим змін макро– і мікросередовища. Потенціал інноваційного розвитку підприємства можна класифікувати за наступною схемою (рис.1).

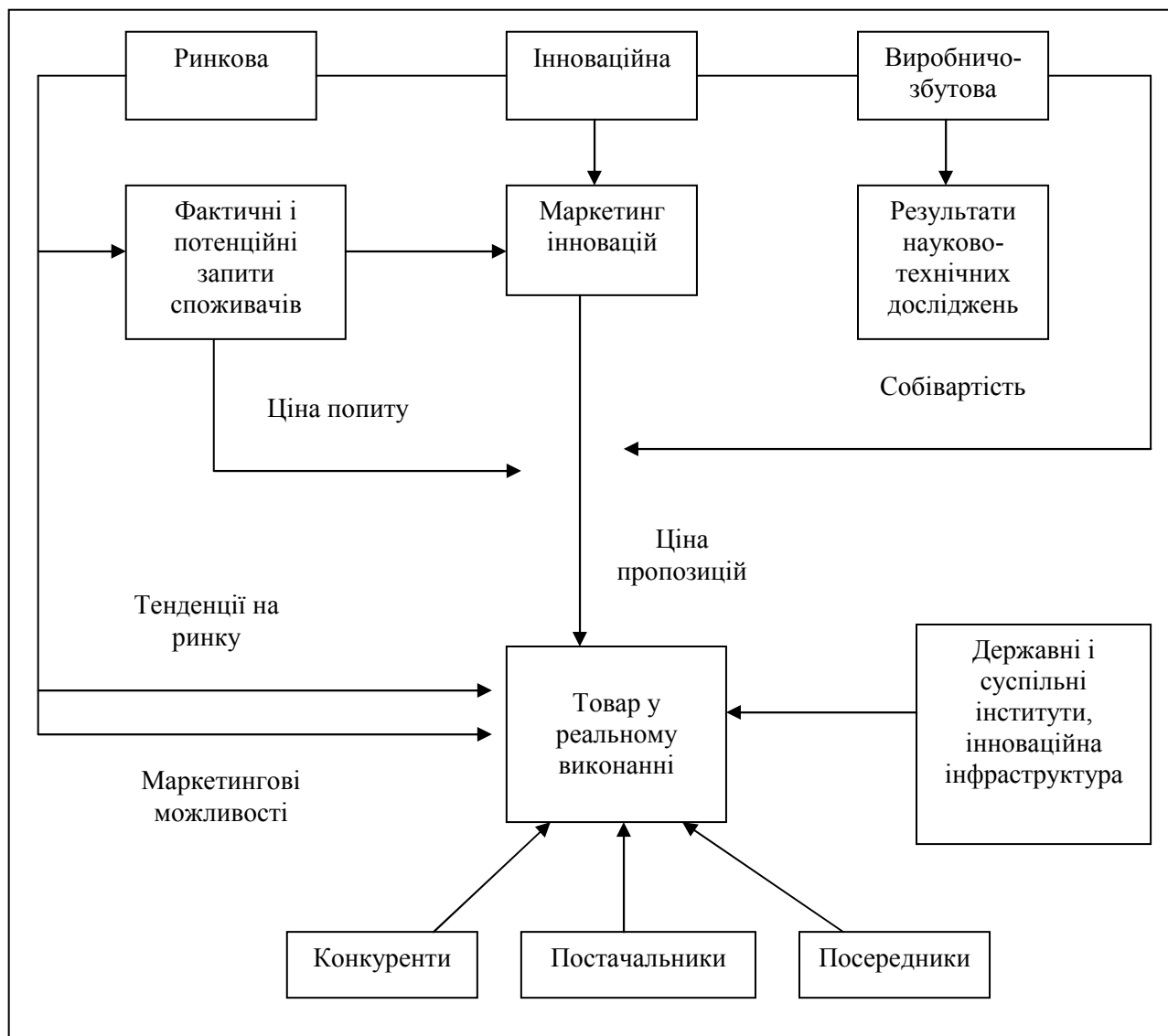

Рис. 1. Конкуренто-орієнтовані інноваційні стратегії розвитку підприємства, авторська розробка

Інноваційні стратегії можна визначати як взаємозв'язок комплексу дій для забезпечення умов тривалого виживання, розвитку та підтримання конкурентоспроможності підприємств на ринку. Головними завданнями цих стратегій є такі:

- ефективний розподіл і використання наявних ресурсів та можливостей на основі інновацій та інноваційної діяльності;
- адаптація до змін умов ринкового середовища шляхом пошуку нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства, приведення у відповідність внутрішніх можливостей розвитку до зовнішніх.

Адаптивна оцінка інноваційних впроваджень дає можливість приймати зважені управлінські рішення стосовно створення або утримання конкурентних позицій підприємства і відповідно стабільно високий прибуток.

Ефективність інноваційної діяльності можна визначати за наступними підходами:

- 1) оцінювання економічної ефективності підприємства (як воно може забезпечити конкурентоспроможність, прибуток і фінансову стабільність);
- 2) оцінювання ефективності управління інноваційною діяльністю з погляду забезпечення неперервності інноваційного процесу і досягнення кінцевої мети (одержання продукту-новинки, технології тощо);
- 3) обрахування часу, тобто здатність одержувати необхідні результати за визначений проміжок часу.

Узагальнюючими показниками ефективності інноваційної діяльності прийнято вважати:

- темпи приросту ефективності виробництва;
- відносну економію собівартості продукції;
- приріст прибутку після реалізації.

Сучасний етап економічного розвитку підприємств характеризується реальними діями стосовно реалізації ресурсозберігаючої політики на кожному українському підприємстві. При цьому реалізація її на макrorівні вимагає розвинутого механізму управління інноваційним ресурсозбереженням на підприємстві стосовно питань виробництва, постачання, комерційної, науково-дослідної діяльності а також проведення комплексних робіт з підвищення ресурсоефективності виробництва. Зрозуміло, що в умовах ринкової економіки найбільш дієвими для стимулювання інноваційного ресурсозбереження є власне економічні методи на усіх стадіях життєвого циклу товару а саме:

- визначення стратегії розвитку з урахуванням вимог інноваційного ресурсозбереження;
- вдосконалення системи прогнозування та планування витрат ресурсів на підприємстві відповідно до внутрішніх стандартів виробництва;
- формування системи фінансування інноваційних заходів (пошук джерел фінансування, визначення оптимальних ресурсозберігаючих заходів).

Дієвість впровадження інноваційних процесів можна розглянути за допомогою послідовності організаційно-економічного механізму управління ресурсозбереженням:

Етап 1. Визначити властивості продукту, його пріоритетів на ринку.

Етап 2. Сформувані варіанти виготовлення нового виробу з урахуванням техніко-технологічних можливостей підприємства.

Етап 3. Визначити ресурсоемність виробу враховуючи певні технологічні обмеження та оптимізувати їх.

Розвиток інноваційного типу конкурентної поведінки господарських суб'єктів та їх інноваційної активності вимагає узгодження концепції без альтернативності інноваційного розвитку: пріоритетності використання нових технологій, виробництвом високотехнологічної продукції, впровадженням прогресивних організаційних та управлінських рішень тощо. Інноваційна поведінка вітчизняних підприємств гальмується під впливом відсутності достатньої мотивації ініціювання нововведень (креативності), інерційністю мислення управлінського персоналу. В більшості інновації на промислових підприємствах носить «реактивний» характер, тобто направлені на виживання чи ліквідації кризової ситуації. Зазвичай це супроводжується слабкою реакцією на зміну попиту, що приводить до безсистемності управлінських рішень та формування політики пристосування до ринкових змін. Здійснюючи політику стимулювання і регулювання інноваційного розвитку держава має вирішувати проблему розподілу суспільних ресурсів. Вкладаючи кошти в стимулювання споживчого попиту, відбувається відволікання їх від інвестиційного та інноваційного напрямку, так як ці кошти ітимуть на поповнення інвестиційного потенціалу довгим шляхом, значно втрачаючи на ньому в обсязі. А прийняття рішення про концентрацію коштів на реалізацію інноваційних проектів, в свою чергу, веде до відносного зменшення обсягів споживання, поточного виробництва чи інвестування [2]. Визначальним чинником забезпечення конкурентоспроможності галузей промислового виробництва є забезпечення конкурентних переваг в тому числі і інноваційних (рис 2.) [3].

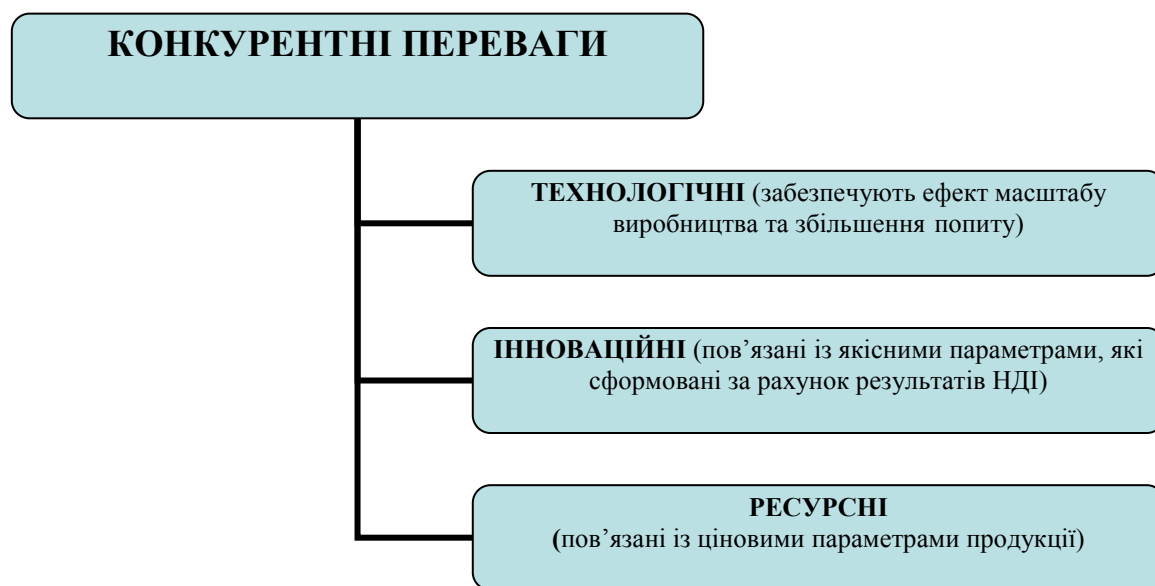

Рис. 2. Основні типи конкурентних переваг (систематизовано автором)

Для того щоб стати вагомим чинником конкурентоспроможності та економічного зростання, інноваційна діяльність повинна бути спрямована в бік створення як нових видів продукції так і радикальних технологій, які мають високий потенціал ринкового проникнення. Тенденція розробки нових технологій інтенсивно використовується як за допомогою внутрішньо фірмових завдань так і під впливом тиску галузевих конкурентів.

Для дослідження прямої залежності впливу інновацій на конкурентоздатність виробництва варто провести порівняльну характеристику. Зазвичай оцінка конкурентоспроможності товару проводиться за наступними ознаками:

- здійснюється в ринкових умовах;
- інформація має об'єктивний характер;
- суб'єктами виступають тільки конкуренти;
- базою для аналізу виступають товари (група товарів) конкурентів;
- предметом оцінювання конкурентоспроможності є компетенції конкурентів.

Проводячи оцінювання конкурентоспроможності товару, який є продуктом вдосконалених (радикальних чи комбінаторних) інновацій, варто зазначити, що:

- інформація хоч і проводиться в ринкових умовах, але має об'єктивно-суб'єктивний характер;
- суб'єктами виступають не тільки конкуренти, але і споживачі (потреба споживачів у гіпотетичному товарі – еталоні);
- предметом оцінювання є не тільки ринкова сила конкурентів, але і споживча цінність товару.

Слід зазначити що складні економічні умови в Україні не є привабливими для розвитку інноваційної діяльності чи конкурентної боротьби за освоєння інновацій. Високим залишається ризик інноваційних процесів так як основною часткою фінансування інноваційної діяльності становлять власні кошти суб'єктів господарювання (61 – 88%), суттєво зменшується питома вага підприємств, які займаються інноваціями, з 14,2% у 2007 р. до 11,6 у 2010 р. [5].

Таблиця 1

Впровадження інновацій на промислових підприємства

Рік	Питома вага підприємств, що		Впроваджено нових технологічних процесів	Частка реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової
	займались інноваціями %	впроваджували інновації, %		
2006	11,2	10	1145	6,7
2007	14,2	11,5	1419	6,7
2008	13	10,8	1647	5,9
2009	12,8	10,7	1893	4,8
2010	11,6	10,5	1909	4,3

Статистичні дані свідчать про те, що світові тенденції щодо втілення конкурентоспроможних технологій мають місце у вітчизняній промисловості (суттєве збільшення впроваджених технологічних процесів: 2006р. – 1145; 2010 р. – 1909). Тобто в середньому збільшення на 6,45% щорічно. Проте частка реалізованої продукції має тенденцію до зниження із середньорічними темпами близько 1,4% в обсязі промислової галузі[4].

Складні економічні умови в Україні не містять стимулів для розвитку інноваційної діяльності й розгортання ринкової конкуренції на базі освоєння інновацій що практично стало основною причиною перманентних невдач державної інноваційної політики. Інноваційні процеси можуть відбуватися при зацікавленій участі та політичній підтримці впливових галузевих промислово-фінансових груп та держави. Але дослідження структури джерел фінансування інноваційної діяльності показує, що питома вага коштів державного бюджету протягом 2000 – 2010 років становила лише 0.44 – 2,83%. Основна частка фінансових джерел залишається за підприємствами (власні кошти 60,56 – 87,72%). Упродовж останніх років технологічна структура економіки України погіршилася, скоротилася частка новітніх інноваційних технологій. Це відбувається на фоні суттєвих змін на світових ринках, основними особливостями яких є зростаюче насичення науково-інноваційним продуктом [6]. Відповідно, низький загалом науково-технічний рівень виробництва вітчизняної економіки не стимулює суттєвого зростання попиту на інновації, і, в свою чергу, загрожує настанням системної технологічної кризи.

Висновки. У процесі еволюційного становлення конкурентних відносин суб'єкти господарювання намагаються створювати певні умови, приймати певні ефективні рішення й дії, здійснювати пошук можливостей, їх адекватного та своєчасного використання для забезпечення конкурентоспроможності на ринку. Становлення нової парадигми управління конкурентоспроможністю потребує методологічного переосмислення природи сучасних підприємств з метою означення передумов формування інноваційного типу їх поведінки з урахуванням розвитку інноваційного процесу. Активізація інноваційної діяльності визначається як ключова умова наукової і технологічної модернізації виробництва. Для України, яка прагне підвищити свою конкурентоспроможність і увійти в коло економічно розвинутих країн світу найбільш оптимальним розв'язанням проблеми вбачається найбільш оптимальний варіант: стратегія інноваційного прориву, яка передбачає суттєву активізацію інноваційних процесів, інтелектуальний розвиток людського капіталу, перехід до системи генерації ідей, розповсюдження і використання знань. Модернізація і підвищення конкурентоспроможності промислового виробництва вимагає оновлення організаційного устрою галузі з урахуванням світових тенденцій формування організаційних структур та власного досвіду ринкових перетворень. Має змінитися сам характер управління

промисловим розвитком. Враховуючи високий рівень приватної власності розпорядчо-господарські функції поступово буде перенесено на рівень окремих підприємств та їх об'єднань а здійснення процесів концентрації проводити на засадах підвищення конкурентоздатності і недопущення суттєвих обмежень конкуренції чи монополізації.

Враховуючи вищевикладене зазначимо, що формування методики оцінювання впливу інновацій на розвиток конкурентоспроможності промислових підприємств в сучасних умовах є багатофакторним явищем, яке залежне від впливу макро– та мікросередовища суб'єкта господарювання. При цьому інноваційна політика в сучасних умовах є процесом, спрямованим на прийняття управлінських та маркетингових рішень під впливом інноваційного та товарного потенціалу підприємства для підвищення конкурентоспроможності товару та підприємства і залучення усіх маркетингових інструментів для активізації маркетингової діяльності.

Використана література:

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Варналій З. Регіональна інноваційна політика України: проблеми та стратегічні пріоритети / З. Варналій // Економіст. – 2007. – 9. – С. 36-39.
3. Ілляшенко С.М. Маркетингова товарна політика промислового підприємства: управління стратегіями диверсифікації: Монографія / С. М. Ілляшенко, Г.О. Пересадько; За заг. ред. д.е.н., проф. С. М. Ілляшенка. – Суми: Університетська книга, 2009.
4. Федулова Л. Перспективи інноваційно-технологічного розвитку промисловості України / Л. Федулова // Економіка України. – 2008. – №7. – С. 24-36.
5. Держкомстат України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
6. Чижов С.В. Інноваційний фактор у підвищенні конкурентоспроможності промисловості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iee.org.ua>.

REFERENCES:

1. Official site of the State Statistics Committee of Ukraine [*Ofitsiynyy sayt Derzhavnoho komitetu statystyky Ukrayiny*], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Varnaliy Z. Regional innovation policy in Ukraine: Problems and Policy Priorities [*Rehional'na innovatsiyina polityka Ukrayiny: problemy ta stratehichni priorytety*]. *Ekonomist – Economist*, 2007, Vol. 9, pp. 36-39.
3. Illyashenko S. M., Peresad'ko H.O. Marketing commodity policy of industrial enterprise: management strategies of diversification: Monograph [*Marketynhova tovarna polityka promyslovoho pidpryyemstva: upravlinnya stratehiyamy dyversyfikatsiyi: Monohrafiya*]. Sumy, UB, 2009.
4. Fedulova L. Prospects for innovation and technological development of industry in Ukraine [*Perspektyvy innovatsiyno-tekhnologichnoho rozvytku promyslovosti Ukrayiny*]. *Ekonomika Ukrayiny – Economy of Ukraine*, 2008, No. 7, pp. 24-36.
5. State Statistics Committee of Ukraine [*Derzhkomstat Ukrayiny*], available at: <http://ukrstat.gov.ua>.
6. Chyzhov S. V. Innovation factor in enhancing the competitiveness of industry in Ukraine [*Innovatsiyyny faktor u pidvyshchenni konkurentospromozhnosti promyslovosti Ukrayiny*], available at: <http://www.iee.org.ua>.

Рецензія: д.е.н., проф. Андрушків Б. М.

Received: January, 2012

1st Revision: April, 2012

Accepted: May, 2012